

'ככתבם וכלשונם'

'הלחם מעכב את הכבשים ואין הכבשים מעכבים את הלחם – דברי ר' עקיבא... אמר ר' שמעון: הלכה כדברי בן ננס' –

הענין, כי אמרו ז"ל (ב"ר, ע) לחם זו תורה, כמו שנאמר 'לכו לחמו בלחמי'. ובוהר הקדוש (ח"ג צח). דשתי הלחם הם כנגד שני הלוחות. וכבשים המתירין דיידהו, היינו הדם שהוא הנפש שמכפר על הנפש – מורה על התפעלות הנפש באהבה ויראה, דלימוד התורה הקדושה ברגש הנפש יש לו מעלה גדולה ואינו בגדר אחד עם לימוד פשוט בלי רגש הנפש, ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא.

ויש לומר שזהו ענין מצות הגבלה ופרישה למתן תורה – כי הגבלה היא יראה, שיהא ירא מגשת, ופרישה היא מה שפורש עצמו מאהבות חיצוניות לאהבת הש"י, שבלתי שתי אלה לא היה אפשר ליתן התורה).

וזהו שכבשים מתירין את הלחם. ורבי שמעון לשיטתיה דאזיל בתר כוונה, וכל ספר הזוהר הקדוש מלא מזה, סבירא ליה דכבשים עיקר, ואבדו כבשים – אבד הלחם, דבלי רגש הנפש באהבה ויראה אינה כלום.

אבל אנן קיימא לן כר' עקיבא דלחם עיקר, דהעיקר היא התורה הק', ורגש הנפש הוא רק צורך ושימוש לזה הלימוד, ועל כן אין הכבשים מעכבים, אבל הלחם מעכב את הכבשים, דהתעוררות לבד בלי תורה הוא כגדפין (=כנפים) בלא גוף, משא"כ תורה וכנ"ל, ולעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה. ואפילו למאן דאמר דיוצא לבית השריפה הוא אף שהתורה איננה כראוי להיות והולכת לחיצונים, אעפ"כ הקב"ה שמסבב סיבות מוציא אותה לאורה ואינה נדחת, והיינו טעמא דכל הנשרפין אפרן מותר, שהפסולת נשרפת ונשאר נקי ומבורר.

(שם משמואל שבועות)

דף מו

'דברי יוחנן גופא קא מיבעיא ליה, מיפשט פשיטא ליה לריו"ח... או דלמא שחיטה פשיטא ליה ותנופה מספקא ליה. תיקו'. כן מצינו בכמה מקומות, שהחכם אמר דין באופן מסוים, ואין לדייק מדבריו שבמקרה האחר פשוט לו שהדין שונה, כי שמא מסופק הוא בדבר ולכך לא דיבר אלא על הודאי לו (ע' ב"מ סג. נזיר נא. (לפירוש התוס'. וע"ש במפרש); פירוש הרא"ש נדרים עג. ד"ה אמר רבא. וכיו"ב מצינו כלפי דברי הפוסקים. ע' בשו"ת אבני נזר יו"ד שפב, ב).

'עד שלא שחטה נפרס לחמה...' טעמו של פסול לחם פרוס בחלות תודה, כתב רש"י, מפני שלמדים מלחם הפנים שכתוב בו הוא. ובשטמ"ק (אות ד) הביא מתוספות חדשים שצריך שכל החלות יהיו ראיות לכהן, והרי כתוב אחד מכל קרבן – שלא יטול פרוס (וכן משמע מלהלן עה: – חדושים ובאורים).

ע"ע בשו"ת משיב דבר ח"א כא, שהביא מכאן שפרוס אינו נקרא 'לחם'.

(ע"ב) 'גזירה שמא יזדמנו להן כבשים לשנה הבאה ויאמרו, אשתקד לא אכלנו לחם בלא כבשים? עכשיו נמי ניכול...'. הלשון 'שמא יזדמנו להן כבשים' נראה לכאורה מוקשה, כי מדוע לא יהיו

כבשים (כן העיר בשפ"א, ויצא לפרש הגמרא בדרך אחרת, וכמו שפרש הרמב"ם שיביאו לחם ללא כבשים גם כאשר יהיו להם כבשים. או שמא לא יקפידו לאכול הלחם לפני הקרבת הכבשים דוקא. ע' חשק שלמה).
 ויתכן שנקט כן כשיגרא דלשנא מן הביטוי שבסמוך 'שמא יודמנו להם כבשים לאחר מכן' (וכן מצינו מטבע לשון דומה: 'שמא יטמאו הבעלים לאחר זריקה ויאמרו אשתקד...') (פסחים עה:); 'שמא לא יתרצה האב בקדושין ויאמרו...'. (קדושין מד:). אך גם מצינו מטבע זה ללא 'שמא' – 'מהרה יבנה המקדש ויאמרו אשתקד... ר"ה ל. ביצה ה:). עוד נראה פשוט שה'שמא' מתייחס למאמר כולו – שמא יודמנו-ויאמרו (וכמדומה שנמצא כן עוד בלשון חכמים).

'הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו הן היאך נאכלין... ודקא קשיא לך מתודה ולחמה – לחמי תודה לא איקרו מנחה, שתי הלחם איקרו מנחה'. ולחם הפנים, אעפ"י שלא נמצא במפורש שנקרא 'מנחה' – כיון שהוא בא בפני עצמו ללא זבח [אלא עם הזבחים, שגם הם מנחה] – ודאי הוא מנחה כמו כל קרבן הבא מן הסולת. ורק לחמי תודה, היות ובאים עם זבח הרי הם נכללים ב'קרבן תודה' ואינם 'קרבן מנחה'. וכן בשתי הלחם, אילו לא הכתוב מנחה חדשה היה לנו לומר כן, הואיל ובאים בגלל הכבשים.

ובתוס' יו"ט (ה,ג) הביא מרש"י שפרש גבי לחם הפנים (בפרשת שלח. ויש שם גרסאות שונות) והיתה ללחם לאזכרה 'היתה' – המנחה הזאת (ולא כרמב"ן שפרש 'היתה' – המערכת האחת). ואין צורך לכך כאמור (עפ"י שפת-אמת כאן ולהלן גט. וע"ש בקרן-אורה וביד-דוד. וע"ע תוס' להלן גה. ד"ה כל המנחות, שלחם הפנים בכלל משמעות 'מנחות' דמתנ"י).

'אלא אמר רב יוסף: גזירה שמא יודמנו להם כבשים לאחר מכאן'. יש לדקדק על לשון 'גזרה' – לכאורה היה לו לומר בפשטות שמא יודמנו להם כבשים לכך אין שורפן מיד.
 ונראה שלחם הבא בפני עצמו נתקדש קדושה גמורה בכלי להפסל ב'וצא', שלא כלחם הבא עם הכבשים שאינו מתקדש קדושה גמורה אלא בשחיטת הכבשים (כמו שכתבו התוס' בכמה מקומות). וכיון שכך, כאשר הביא לחם בפני עצמו שלא על דעת הבאת כבשים, ונתקדש הלחם קדושה גמורה ע"י הכלי, שוב אינו ראוי לבוא עם כבשים, ואם יביא כבשים הרי אלו ככבשים ללא לחם, שהרי נגמרה קדושתו ואין הכבשים פועלים בו כלום.

ולכן אמרו גזרה שמא יודמנו להם כבשים ויביאום עם לחם אחר, נמצא ששרפו לחם זה ביום-טוב שלא לצורך, שהרי הוא כשאר קדשים שנפסלו שאין שורפים אותם אף בבוקר שני. ולכן אמר לשון 'גזרה', כי אין הלחם הזה ראוי לכבשים עוד (עפ"י אור שמח תמידין ח, טז). ואולם לפרש"י אין הדין כן אלא כשיודמנו כבשים מניפים עם הלחם.

'אמר ליה אביי: תינח כל זמן הקרבתם, לבתר הכי לשרפינהו? – מאי תעובר צורתן נמי דקתני, צורת הקרבתם'. יש לשאול, לפי מה שפרשו התוס' (בד"ה צורת, ודלא כרש"י), שזמן הקרבתם היינו כל היום עד הלילה, ואפילו לאחר תמיד של בין הערבים, כי קרבן ציבור דוחה עשה ד'עליה השלם כל הקרבנות כולם', אם כן מה מקשה אביי עד שהוצרך לפרש 'צורת הקרבתם', הלא אין שורפים קדשים בלילה כמו שלמדו בתורת-כהנים (צו. וכ"ה בירושלמי – מובא באחרונים) משריפת נותר, שאינה אלא ביום – זה בנה אבל לכל הנשרפין שלא יהיו נשרפין אלא ביום. והרי הוא חייב להלינם עד למחרת? (כן הקשה בספר טורי אבן ר"ה כח. ומכאן קושיא זו כתב להוכיח כרש"י, שאין קרבן ציבור דוחה עשה דהשלמה, ואפשר לשרפו מבעוד יום, לאחר תמיד של בין הערבים. וכן נראית שיטת הרמב"ם בהל' קדוש החדש ג, ה – שעה"מ ויד דוד. וכ"כ בשפ"א לנקוט לעיקר).

והיה אפשר להוכיח מכאן שהתלמוד שלנו חולק על תנא דתורת-כהנים, וסובר שכל שאר שריפת קדשים, מלבד נותר ופיגול – אפשרי גם בלילה. [וכן משמע ברמב"ם (פסוה"מ יט) שקדשים שנטמאו נשרפין גם בלילה. וכן כתבו כמה אחרונים, וכן הביאו מדברי התוס' בכמה מקומות ע' שער המלך סוף הל' פסוה"מ; נודע ביהודה תנינא צו; מנחת חינוך קמג; בית ישי מד].

ואולם נראה שמכאן אין כל ראייה, שהרי אין מדובר כאן בשריפת קדשים שנפסלו, אלא כך דינם ומצוותם מעיקרא של שתי הלחם הבאים בפני עצמם – לשריפה, כמו שהשוה אב"י לשריפת פר ושעיר של יום הכיפורים. וכיון שכך היא מצוותם, ודאי מותר לשרפם גם בלילה, וכדין הקטרת אימורים הכשרה בלילה. לא אמרו בתורת כהנים שהקדשים נשרפים ביום אלא בקדשים שארע בהם פסול וטעונים שריפה מחמת פסולן, דומיא דנותר (עפ"י בית הלוי ח"א יט,ה. וכ"כ בחזו"א (לב,בא) לחלק. ע"ש. וכן יצא לחלק בקהלות יעקב ביצה ה).

אכן בשיטמ"ק כאן (ג) מבואר שאין שורפים קדשים בלילה כלל, שפרש הכוונה כאן לשרפם לאחר תחילת השקיעה שעדיין נחשב ליום.

וע"ע בשער המלך (סוף הל' פסוה"מ) שכתב להוכיח מדברי התוס' שתלמוד דידן חולק על שיטת התורת-כהנים וסובר שאפשר לשרוף קדשים בלילה. ולא נחית לחילוק הנזכר, בין קדשים שארע בהם פסול לקדשים שכך היא מצוותם מעיקר הדין. ואולם יש להעיר ששריפת פר ושעיר דיוהכ"פ מפורש ברמב"ם (מעשה הקרבנות ז,ה. עפ"י הירושלמי יומא ו,ו, כמו שצינינו האחרונים) שכשרה בלילה. וכן שריפת הפרה (רמב"ם שם; ר"ש רפ"ד דפרה). אך יש לומר שלדעתו לחם הפנים הבא בפני עצמו נחשב כארע בו פסול, שהרי עיקר מצוותו לבוא עם הזבח, שמשום כך אינם נאכלים כשבאים בפ"ע, ולכן השוה בשעה"מ שתי הלחם לשרף קדשים שנפסלו.

וכן בשו"ת שבט הלוי (ח"ו פח) כיוון לראית השעה"מ מסוגיתנו, ואמנם צידד לחלק כעין מש"כ בבית הלוי. וכתב שם עוד שלפי שיטת הרמב"ם א"א לפרש בסוגיא כמו שפרש בשטמ"ק, כי לשיטתו כבר מתחילת השקיעה הוי לילה (ע"ש) ועל כרחנו לפרש כהתוס' שכשר לשרפם בלילה, וכמו שכתבו האחרונים (המצוינים לעיל) בשיטת הרמב"ם, שקדשים שנטמאו נשרפים אף בלילה. עכ"ר. ואולם כל זה בהנחה ששיטת הרמב"ם כהתוס' שקרבן ציבור קרב לאחר תמיד של בין הערבים. אבל לפמש"כ בשעה"מ שם, שיטת הרמב"ם כרש"י (ערמב"ם קדוש החדש ג,ה) ושוב אין מכאן כל ראייה שקדשים נשרפים בלילה. וע"ע בחדושי רעק"א, יד דוד והר צבי.

*

'ענין קרבן העומר על פי ההלכה בא להתיר את החדש בגבולים, וגדרו לפי הפשט שיתן ישראל ראשית קצירו אל ה', והשאר הותר על ידי זה שיאכלנו וישתמש בו לצרכיו. אבל על פי פנימיות המצוה מלמד לנו קרבן העומר שאין לנו להשתמש בעולם הזה אלא ככלי לעבודת ה', כי כל העולם כולו להשי"ת הוא ואין להשתמש בו כי אם לעבודתו. וזהו הגדר הפנימי של 'ממחרת השבת' – שהוא השבתת רשות הטומאה מהעולם; וכשמצליחים לעורר בקרבנו את השאיפה להשיב הכל אליו ית', הרי עליו לבדוק בכל יום אם לא אבדה ממנו נקודה כל שהיא מהשאיפה הטהורה לעלייה.

וגדר שתי הלחם שצותה התורה להביא בחג השבועות, הוא השגת מדרגת קבלת התורה. ועל כן נקראו מנחה חדשה, כי כל השגה בכל מדרגה היא חדשה לגמרי – עולם אחר ממש – כלפי המדרגה שלמטה ממנה. בעניני העולם הזה כתוב אין כל חדש תחת השמש, כי כאן לא שייך דבר חדש; כל התאוות שוות וכל ההישגים הגשמיים מדה אחת להם. כאשר יתמיד האדם בתאוה תהיה לו לזרא, אך ברעבונו ישכח ויחשוב שחידוש לפניו.

דבר זה הוא גילוי גדול ומזהיר שמבאר את אמיתות האמונה ומתיקות עבודת ה'; כי ברוחניות בכל נקודה ונקודה של עלייה מוצא האדם את עצמו בעולם חדש שאין בו שיווי ודמיון למה שקדם לו, ולא לחוויתו של כל אדם אחר. נקודת בחירה זאת שמתגלה לפניו ברגע זה תוך כדי עבודתו היא נקודה שלא ניתנה מקודם לכל בריה, ולא תנתן עוד. כי בחירת כל רגע ורגע תכלית אחרת לה, שתוכל להשתלם רק ע"י אדם זה לבדו בכל הבריאה כולה, והוא ורק הוא המחדשה עכשיו בבחירתו החפשית. וגדר זה הוא הנקרא בתורה מנחה חדשה שזוכים לה אחר השבת הטומאה בעבודה צרופה ומזוקקת' (מכתב מאלהו ח"ב עמ' 25).

דף מז

'בשלמא לרבא היינו דאיכא בין רבי לר' אלעזר בר"ש אלא לאביי מאי איכא בין רבי לראב"ר' – איכא בינייהו לאיפסולי ביוצא'. לפרוש רש"י, גם לדעת האומר 'תפיס פדיונו' מכל מקום הוא עצמו אינו יוצא לחולין שהרי מכל מקום נתקדש קצת קדושת הגוף. ולפי זה תמוה מה הקשו 'מאי ביניהו'. ויש לפרש שזה שאינו יוצא לחולין היינו משום קדושת כלי, שנתקדש בתנור באפייתו, אבל באופן שלא נתקדש בכלי – יוצא לחולין, והגמרא רוצה למצוא נפקותא גם במקומות אחרים (עפ"י תוס' כאן ולעיל מו. וכן פרש השפת-אמת ברש"י).

'אלא אליבא דהאי תנא... הני תנאי כרבי סבירא להו דאמר שחיטה מקדשא, מיהו ר' אליעזר לטעמיה דאמר אין זריקה מועלת ליוצא, ור' עקיבא לטעמיה דאמר זריקה מועלת ליוצא' – ולפי צד זה, מה שאמר רבי 'קדוש ואינו קדוש' כלומר קדוש אלא שאינו מן המובחר כיון שנזרק שלא לשמה, אבל הזריקה הועילה לו להתיר הלחם באכילה. אבל אביי ורבא נראה להם לפרש כפשוטו 'קדוש ואינו קדוש', כי לדעתם ודאי יש לחלק בין זריקה מועלת ליוצא לחומרא, שתחול מחשבת פיגול, ובין זריקה המועלת לקדש הלחם ולהתירו באכילה (עפ"י שפת אמת).

– הוכחת רב ששת בנויה על כך שרבי עקיבא סובר כדעת רבי שהלחם מתקדש בשחיטה ונפסל ביוצא, ואעפ"כ סובר שיש בלחם משום פיגול – מפני שדין הלחם כדין הבשר, ועל כן יש מקום לומר שאף זריקה שלא לשמה תתיר את הלחם כבשר, כשם שזריקת חוץ לזמנו קובעת את הלחם בפיגול. וצריך ליתן טעם מנין ההכרח שרע"ק סובר כרבי ולא כר' אליעזר בר"ש. ויש לפרש שסובר רב ששת שלפי ראב"ר אין מקום לחייב בלחם משום פיגול, כי זריקת פיגול אינה מקדשת – וכדבר גידל אמר רב שבסמוך. ורק רב פפא סובר שלמסקנא דברי רב גידל נדחו (ע' תוס' בע"ב), אבל רב ששת סובר כמותו (כנ"פ).

'דתני אבוה דר' ירמיה בר אבא' – רש"י במסכת חולין (לח.) פרש על ביטוי כיוצא בזה – 'אבוה דבר אבוברם' – הוא אבוברם עצמו, אלא לפי שהבן היה מוכר ולא האב, לכך קראו את האב על שם בנו. וגם כאן נראה שהכוונה לר' אבא עצמו.

ע"ע כיו"ב בכריתות כה: ובפסחים מג: וע"ש בצדי הגליון.

בספר הר צבי העיר מדוע רש"י לא הקדים לפרש זאת כאן. ונראה שר' אבא גם כן היה מוכר כר' ירמיה בנו, שהרי היה תנא, אלא שקראוהו כן ולא שתמו 'ר' אבא' – כדי להבדיל בינו ובין החכם רבי אבא. [במקום אחר (שבת נ:)] הוא נקרא 'אבא, אבוה דר' ירמיה בר אבא'. וכינוהו שם 'גדול בעלי תשובה בדורנו'.